

Σχόλια του Μεσογειακού Ινστιτούτου για τη Φύση και τον Άνθρωπο (MedINA) στη δημόσια διαβούλευση της Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης 11α: Περιοχές Natura 2000 των Περιφερειακών Ενοτήτων Θεσπρωτίας, Ιωαννίνων και Γρεβενών

Φωτογραφία: Μονότοξο Γεφύρι Κόνιτσας – Αώος ποταμός, © A.Parra/MedINA

ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΓΙΑ ΤΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ

Λεωφ. Βασιλέως Κωνσταντίνου 5-7, 10674 Αθήνα, Ελλάδα
Τ: 210 3611001 E: info@med-ina.org www.med-ina.org

Εισαγωγή - Περιεχόμενα

➤ Γενικά Σχόλια

Η ολοκλήρωση της Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης 11α είναι καθοριστικής σημασίας για την προστασία του φυσικού κεφαλαίου της περιοχής της Βόρειας Πίνδου. Το Μεσογειακό Ινστιτούτο για τη Φύση και τον Άνθρωπο ([MedINA](#)) έχει σταθερή παρουσία στην περιοχή **από το 2012** και έχει ασχοληθεί επιστάμενα με την προστασία του ποταμού Αώου και των παραποτάμων του και με την ανάδειξη και προώθηση της ιδιαίτερης πολιτισμικής κληρονομιάς της περιοχής. Παράλληλα, έχει εστιάσει στην ενδυνάμωση των τοπικών κοινοτήτων, στη σημασία της μετακινούμενης κτηνοτροφίας -για τη φύση και τον άνθρωπο- σε δράσεις συνηγορίας και άσκησης πίεσης για τη διαμόρφωση πολιτικών καθώς και στην ανάγκη ανάπτυξης ολιστικών προσεγγίσεων για την αειφόρο ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής.

Από το 2017, το MedINA είναι μέρος της διεθνούς εκστρατείας 'Σώστε την Μπλε Καρδιά της Ευρώπης' ([Save The Blue Heart of Europe](#)), που έχει ως στόχους (α) την ανάδειξη των Βαλκανικών ποταμών ως των τελευταίων άγριων και ελεύθερης ροής ποταμών στην Ευρώπη και (β) την αποτροπή κατασκευής υδροηλεκτρικών φραγμάτων στη ροή τους. Ο διασυνοριακός ποταμός Αώος (Vjosa στα Αλβανικά), **μαζί με τους παραποτάμους του και όλα τα ρέματα αυτών αποτελεί το ποτάμι - σύμβολο** της εκστρατείας, καθώς είναι ο μεγαλύτερος σε μήκος ποταμός της Μπλε Καρδιάς της Ευρώπης. Για την προστασία και ανάδειξή του συνεργαζόμαστε με πολυάριθμους φορείς, όπως EuroNatur, Riverwatch, EcoAlbania, Patagonia, IUCN ECARO, IUCN HQ, IUCN Europe, MAVA Foundation, Wetlands International, Tour du Valat, Πίνδος Περιβαλλοντική, Green Tank κ.ά. Ο **Αώος**, έχει 'ταξιδέψει' σε συνέδρια σε όλον τον κόσμο, έχει βραβευθεί για τη μοναδικότητα και σημασία του, έχει ευαισθητοποιήσει χιλιάδες ανθρώπους και αποτελεί θεματική προτεραιότητας για την πολιτική ηγεσία Ελλάδας και Αλβανίας, αλλά και για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Έτσι, **στις 15 Μαρτίου 2023**, το τμήμα του κύριου ποταμού Vjosa, που ρέει στην Αλβανία, και οι παραπόταμοί του Kardhiq, Bëhça και Shushica, συνολικού μήκους 409 χιλιομέτρων, ανακηρύχθηκαν από την Αλβανική Κυβέρνηση [Εθνικό Πάρκο](#) με στόχο να παραμείνουν για πάντα ελεύθερης ροής, χωρίς φράγματα. Πρόθεση της Αλβανικής Κυβέρνησης και της μεγάλης ομάδας επιστημόνων που εργάζονται για την ανάπτυξη σχεδίων διαχείρισης για την περιοχή του **Εθνικού Πάρκου Vjosa** είναι αυτό να επεκταθεί, έως το τέλος του 2023, και

3

στους υπόλοιπους ελεύθερης ροής παραποτάμους, καθώς και στο Δέλτα του ποταμού. Απώτερος στόχος των δύο Κυβερνήσεων (Ελλάδα – Αλβανία) είναι, τελικά, το Εθνικό Πάρκο Vjosa να ενωθεί με το **Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου**, το οποίο χρειάζεται τώρα να **επεκταθεί**, ώστε να καλύψει και την περιοχή Γράμμου – Κόνιτσας – Πωγωνίου, που σήμερα δεν προστατεύεται. Σχετικά με την πρόθεση της πολιτικής ηγεσίας στην Ελλάδα, χαρακτηριστικά αναφέρουμε (α) τη δήλωση του Πρωθυπουργού της Ελλάδας κ. Μητσοτάκη το Δεκέμβριο του 2022: **«Ο Αώος είναι το μόνο ποτάμι το οποίο δεν έχει φράγματα στην Ευρώπη και δουλεύουμε μαζί, Ελληνική και Αλβανική Κυβέρνηση, για να τον προστατεύσουμε και να τον αναδείξουμε»** και (β) τη [δήλωση του Υφυπουργού ΠΕΝ](#) της Ελλάδας κ. Αμυρά το Φεβρουάριο του 2023: **«Ο Πρωθυπουργός κ. Μητσοτάκης παρουσία του κ. Ράμα ανακοίνωσε την πρόθεση των δύο χωρών να πάμε σε διασυνοριακό πάρκο. Ένα από τα ενδιάμεσα βήματα είναι βεβαίως η προστασία του τελευταίου μικρού κομματιού του Αώου που δεν έχει θεσμική προστασία και το αποφασίσαμε, λοιπόν, με εντολή του Πρωθυπουργού και το προχωράμε για Προστατευόμενο Φυσικό Σχηματισμό»**. Μάλιστα, σύμφωνα με τον προγραμματισμό του ΥΠΕΝ, άμεσα πρόκειται να υπογραφεί στην Αλβανία [Μνημόνιο Κατανόησης και Συνεργασίας](#) που θα περιλαμβάνει ενιαία μέτρα διαχείρισης και παρακολούθησης του Αώου/Vjosa σε Ελλάδα και Αλβανία.

Για τους παραπάνω λόγους, ζητούμε να εξετάσετε σε βάθος τα σχόλια και τις προτάσεις μας, που απορρέουν όχι μόνο από τη συνεχή έρευνα και ενασχόληση με την περιοχή, αλλά και κατόπιν καταγραφής των προβλημάτων και αναγκών των τοπικών κοινοτήτων.

➤ Ειδικά Σχόλια

Προτείνεται να εξεταστούν και αξιολογηθούν οι παρακάτω πηγές και να ενταχθούν στη **Βιβλιογραφία**:

1. Adaptive Management of Barriers in European Rivers. <https://amber.international/>
2. COP 15, 2022. <https://rti.rtsh.al/article/iucn-certifies-vjosa-river-national-park-kumbaro-we-start-legal-procedures-in-the-government-in-2023>
3. Deinet, S., Scott-Gatty, K., Rotton, H., Twardek, W. M., Marconi, V., McRae, L., Baumgartner, L. J., Brink, K., Claussen, J. E., Cooke, S. J., Darwall, W., Eriksson, B. K., Garcia de Leaniz, C., Hogan, Z., Royte, J., Silva, L. G. M., Thieme, M. L., Tickner, D., Waldman, J., Wannigen, H., Weyl, O. L. F., Berkhuisen, A. (2020) The Living Planet Index (LPI) for migratory freshwater fish - Technical Report. World Fish Migration Foundation,

- The Netherlands. https://worldfishmigrationfoundation.com/wp-content/uploads/2020/07/LPI_report_2020.pdf
4. Dimopoulos T., Sakellarakis F.-N., Pappa A. 2023. Small Hydropower Plants on Sarantaporos, Aaos and Voidomatis rivers. <https://med-ina.org/small-hpps-aaos-position/>
 5. Johannes R., Ruben van Treeck, Christian Wolter. Evident but context-dependent mortality of fish passing hydroelectric turbines 2021. <https://conbio.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/cobi.13870>
 6. Kati Vassiliki, Petridou Maria, Theodoropoulos Yiannis, Bukas Nikolaos 2019. Contribution to biodiversity knowledge of the Aaos River Basin / Greece, Pindos Perivallontiki, 65pp. https://www.balkanrivers.net/sites/default/files/Biodiversity_Report_PP_2019_FINAL.pdf
 7. Katsoulakos N., Papada L., Vrazitouli T. & Palamas G., 2019. Study on Renewable Energy Sources in the Aaos basin beyond hydropower exploitation. https://www.balkanrivers.net/sites/default/files/RES_Report_Aaos_PP_2019_FINAL.pdf
 8. Leontaritis, A. D., & Baltas, E. 2014. Hydrological analysis of the Aaos–Voidomatis Hydrosystem in Greece. *Austin Journal of Hydrology*, 1, 8-14.
 9. McVeigh Karen 2023. ‘The hydropower goldrush’: how Europe’s first wild river national park saw off the dams. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/environment/2023/mar/22/hydropower-goldrush-europe-first-wild-river-national-park-vjosa-albania-aoe>
 10. McVeigh Karen 2023. ‘Historic moment’ for nature as Europe’s first wild river national park announced in Albania. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/environment/2023/mar/15/albania-vjosa-wild-river-national-park-europe-first-aoe>
 11. Nitsiakos V. 2020. *The Cultural Aspects of Aaos/Vjosa River*. University of Ioannina, Pindos Perivallontiki.
 12. Opperman, J.J.; Camargo, R.R.; Laporte-Bisquit, A.; Zarfl, C.; Morgan, A.J. Using the WWF Water Risk Filter to Screen Existing and Projected Hydropower Projects for Climate and Biodiversity Risks. *Water* 2022, 14, 721. <https://doi.org/10.3390/w14050721>
 13. Papaioannou, H., Manolopoulos, A., Petridou, M., Kati V. 2023: Description of the Connectivity Conservation Area (CCA) in North-Western Greece: a PONT study. Charitakis Papaioannou EE. Funded by Prespa Ohrid Nature Trust (PONT), 109 pages.
 14. Save the Blue Heart of Europe. <https://www.balkanrivers.net/en>

ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΓΙΑ ΤΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ

Λεωφ. Βασιλέως Κωνσταντίνου 5-7, 10674 Αθήνα, Ελλάδα
T: 210 3611001 E: info@med-ina.org www.med-ina.org

15. Saving Europe's last free-flowing river: Aaos/Vjosa. <https://med-ina.org/el/project/diethnis-sinergasia-prostasia-aaos-vjosa/>
16. Schwarz, U., 2022. Hydropower Projects on Balkan Rivers – 2022 Update. RiverWatch & EuroNatur, Vienna/Radolfzell, 37 pp. https://www.balkanrivers.net/uploads/files/3/Balkan_HPP_Update_2022.pdf
17. Sorotou A. (ed.) (2014), The Vjosa/Aaos River Ecomuseum: talking about our place, Athens, MedINA. https://www.ecomuseum.eu/uploaded/Ecomuseum/Ecomuseum_Guide_06052014.pdf
18. Soued, C., Harrison, J.A., Mercier-Blais, S. et al. Reservoir CO₂ and CH₄ emissions and their climate impact over the period 1900–2060. Nat. Geosci. 15, 700–705 (2022). <https://doi.org/10.1038/s41561-022-01004-2>
19. Sovinc A. 2022. Aaos River Catchment – Protection Study based on the IUCN protected area standards (under publication).
20. Tracking barriers and their impacts on European river ecosystems 2021. European Environment Agency. <https://www.eea.europa.eu/themes/water/european-waters/water-use-and-environmental-pressures/tracking-barriers-and-their-impacts>
21. Ulrich Schwarz (FLUVIUS Floodplain Ecology and River Basin Management) 2019. Hydropower pressure on European Rivers. The story in numbers. https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/hydropower_pressure_on_european_rivers_the_story_in_numbers_web.pdf
22. Vjosa Wild River National Park Vision, Road Map and Feasibility Study, based on IUCN-protected area standards. December 2022. <https://riverwatch.eu/sites/default/files/FEASIBILITY%20STUDY%20VJOSA.pdf>
23. Watts going down? Europe's scorching summer parches hydropower 2022. <https://www.politico.eu/article/europe-scorching-summer-heatwave-hydropower-plant/>
24. Ανακήρυξη Εθνικού Πάρκου Vjosa, 15 Μαρτίου 2023. <https://med-ina.org/el/viosanationalparkgr/>
25. Δελτίο Τύπου Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 31 Ιανουαρίου 2023. <https://news.b2green.gr/28974/%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%AC%CE%BD%CF%84%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CF%85%CF%80%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%BF%CF%8D-%CF%85%CF%86%CF%85%CF%80%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%BF%CF%8D-%CF%85%CF%80%CE%B5%CE%BD-%CE%BC>

26. Δηλώσεις Έλληνα Πρωθυπουργού Κ. Μητσοτάκη για τον Αώο/Vjosa. <https://primeminister.gr/2022/12/22/30946> & <https://youtu.be/KWUmSz8XZ-c?t=314>
27. Δηλώσεις Υφυπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας Γ. Αμυρά για τον Αώο/Vjosa. <https://med-ina.org/el/ekdilosi-konitsa/>
28. Ε. Τσακίροπούλου 2020. ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ με ΑΝΑΦΟΡΑ στην ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ της ΛΕΚΑΝΗΣ ΑΠΟΡΡΟΗΣ του ΠΟΤΑΜΟΥ ΑΩΟΥ, MedINA & ΤΡΑ. <https://issuu.com/med-ina/docs/medina>
29. Παπαδημητρίου Ι. 2020. ΝΟΜΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ για την ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ των ΠΟΤΑΜΩΝ - η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ του ΑΩΟΥ στην ΗΠΕΙΡΟ. MedINA & Πίνδος Περιβαλλοντική. <https://med-ina.org/wp-content/uploads/2021/01/Legal-guide-for-protection-of-rivers-the-case-of-Aoos-Vjosa-GR.pdf>
30. Προστάδιο της ένταξης στον Κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO. <https://whc.unesco.org/en/tentativelists/5868/>
31. Πρώτη Αναθεώρηση του Σχεδίου Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών Υδατικού Διαμερίσματος Ηπείρου (EL05) 2017.

Κεφάλαιο 1 [Εισαγωγή, Προσδιορισμός περιοχής μελέτης και ευρύτερης περιοχής μελέτης]

➤ Ειδικά Σχόλια

Ενώ το μεγαλύτερο μέρος (σχεδόν τα 2/3) της λεκάνης απορροής του ποταμού Αώου επικαλύπτεται με το Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου, η περιοχή Γράμμου - Κόνιτσας - Πωγωνίου (το υπόλοιπο 1/3) βρίσκεται εκτός αυτού και δεν καλύπτεται από κάποιο καθεστώς προστασίας μέχρι σήμερα. Ήδη από το 1975 γίνονται προσπάθειες από φορείς και ομάδες επιστημόνων ώστε να προστατευθεί θεσμικά στο σύνολό της η λεκάνη απορροής του ποταμού στην Ελλάδα, εφόσον επαρκή επιστημονικά δεδομένα τεκμηριώνουν αυτή την ανάγκη. Ως εκ τούτου, **κρίνουμε ως θετικό το γεγονός ότι**, αφού λάβατε υπόψη σας και τις επιστημονικές μελέτες βιοποικιλότητας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων (Kati et al., 2019) που εκπόνησε ο εταίρος μας Πίνδος Περιβαλλοντική, στο πλαίσιο του έργου 'Saving Europe's last free-flowing rivers: Aaos/Vjosa', **συμπεριλάβατε στην περιοχή μελέτης της ΕΠΜ 11^α τμήματα της λεκάνης απορροής του Αώου στην περιοχή Γράμμου - Κόνιτσας - Πωγωνίου**, χαρακτηρίζοντας τον Αώο - Βοϊδομάτη - Σαραντάπορο - Βουρκοπόταμο ως Οικολογικό Διάδρομο και αυξάνοντας τα όρια της Περιφερειακής Ζώνης του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου (περιοχή δυτικά του ΕΠ, στην περιοχή της συμβολής των ποταμών Βοϊδομάτη και Αώου για τη διασφάλιση της ήπιας ανάπτυξης στην περιοχή που είναι σε γειτονία με τη ΖΑΠΦ «ΠΑΔ ΤΥΜΦΗ & ΔΡΥΜΟΣ ΒΙΚΟΥ – ΑΩΟΥ» και τον προτεινόμενο οικολογικό διάδρομο Αώου - Βοϊδομάτη – Σαραντάπορου). Η συγκεκριμένη πρωτοβουλία θα μπορούσε να 'κλείσει', για πρώτη φορά, θεσμικά το ζήτημα της συνολικής προστασίας της λεκάνης απορροής του ποταμού Αώου στην Ελλάδα και να θέσει τις βάσεις για το πρώτο Διασυνοριακό Πάρκο Άγριου Ποταμού στην Ευρώπη: Αώου/Vjosa με αξιοσημείωτα οφέλη για τη φύση, τις τοπικές κοινότητες και τις επόμενες γενιές.

Ωστόσο, η συγκεκριμένη περιοχή μελέτης δεν εξετάζεται επαρκώς, παρακάτω, στο Κεφάλαιο 4. Συγκεκριμένα, γνωρίζοντας τις πιέσεις που δέχεται και τις απειλές που αντιμετωπίζει η ΛΑΠ Αώου, κρίνουμε πως ο χαρακτηρισμός του Οικολογικού Διαδρόμου και δη με τις ρυθμίσεις που περιγράφετε στην ΕΠΜ (Κεφάλαιο 4), δεν επαρκεί για την πλήρη και διαρκή προστασία του ποταμού και των παραποτάμων του. Συγκεκριμένα, ο χαρακτηρισμός του Οικολογικού Διαδρόμου στερείται ρυθμιστικού περιεχομένου καθώς ενώ στο Κεφάλαιο 3 της ΕΠΜ η κατασκευή Μικρών Υδροηλεκτρικών Έργων (ΜΥΗΕ) καταγράφεται ως μία από τις κύριες απειλές των ευαίσθητων οικοσυστημάτων της περιοχής, στον Οικολογικό Διάδρομο επιτρέπονται τα Νέα Έργα ΜΥΗΕ (με ιδιαίτερη μνεία στην ευαίσθητη ιχθυοπανίδα και την

οικολογική παροχή). Σύμφωνα με το Κεφάλαιο 4, όσον αφορά την Περιφερειακή Ζώνη, εκεί, επίσης, επιτρέπονται τα Νέα Έργα ΜΥΗΕ (Κατηγορία Β). Έτσι, η ΛΑΠ Αώου μένει έκθετη σε κινδύνους και απειλές, αφού δεν λαμβάνονται καν υπόψη οι δραματικές αρνητικές επιπτώσεις που θα έχουν τα ΜΥΗΕ τόσο στα είδη που τεκμηριωμένα βρίσκονται στην Περιφερειακή Ζώνη (π.χ. Ευρωπαϊκό Χέλι, Ιονική πέστροφα κλπ), όσο και στις περιοχές με τις οποίες γειτνιάζει (Ζώνες Προστασίας της Φύσης), στις οποίες κατά τα άλλα απαγορεύονται τα ΜΥΗΕ. Επιπλέον, ούτε οι προτεινόμενες από την ΕΠΜ Ζώνες και Χρήσεις στις περιοχές του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου, τις οποίες διασχίζει ο Αώος, εξασφαλίζουν την πλήρη προστασία της λεκάνης απορροής του. Συγκεκριμένα, μόνο η Χαράδρα Αώου και το Φαράγγι Βίκου βρίσκονται στη Ζώνη Προστασίας της Φύσης, όπου δεν επιτρέπονται οι ΑΠΕ. Στις υπόλοιπες Ζώνες επιτρέπονται μόνο τα Έδη Αδειοδοτημένα Έργα ΑΠΕ, σύμφωνα με τους εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς τους όρους και την κείμενη νομοθεσία, δηλαδή τα έργα εκείνα που έχουν λάβει ΑΕΠΟ ή ΠΠΔ. Η πρόταση για τα Έδη Αδειοδοτημένα Έργα ΑΠΕ θα κινούνταν προς τη σωστή κατεύθυνση και θα μας έβρισκε σύμφωνους, αν δεν είχαν σημειωθεί τόσο μεγάλες και ανατιολόγητες καθυστερήσεις στην ολοκλήρωση του έργου των ΕΠΜ. Σημειώνουμε ότι όσο το έργο των ΕΠΜ καθυστερεί, τόσο περισσότερα Έργα ΑΠΕ λαμβάνουν εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους και άρα θεωρούνται από την ΕΠΜ Έδη Αδειοδοτημένα'. Αυτή τη στιγμή σχεδιάζονται να κατασκευαστούν 49 ΜΥΗΕ στην ΛΑΠ Αώου. Αν έστω και κάποια από αυτά τα έργα προχωρήσουν, υπονομεύεται η διακρατική προσπάθεια των τελευταίων δέκα (10) ετών για την προστασία και ανάδειξη του τελευταίου ελεύθερου και άγριου ποταμού της Ευρώπης.

Ως εκ τούτου, προτείνεται να εξεταστεί **(α) η δυνατότητα επέκτασης των ορίων του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου προς τα σύνορα Ελλάδας - Αλβανίας**, και ειδικά για τη ΛΑΠ Αώου να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα, **(β) να ανασταλούν οι διαδικασίες αδειοδότησης των ΜΥΗΕ μέχρι την ολοκλήρωση των ΕΠΜ και (γ) να ακυρωθούν όλα τα ΜΥΗΕ που δεν έχουν κατασκευαστεί ακόμα, παρά τους εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς τους όρους**, εφόσον στο συγκεκριμένο οικοσύστημα *‘δεν χωράει καμία άλλη παρέμβαση, αφού το μεγάλο φράγμα πηγών Αώου τροποποίησε ιδιαιτέρως το υδατικό σύστημα του ποταμού’*, (Ε. Τσακιροπούλου 2020, Katsoulakos et al., 2019).

Αν ο μοναδικός χαρακτήρας του Αώου και των παραποτάμων του διατηρηθεί και αξιοποιηθεί σωστά, θα δώσει στην Ελλάδα τη δυνατότητα να πρωτοστατήσει, μαζί με την Αλβανία, σε ολόκληρη την Ευρώπη. Πρόκειται, λοιπόν, για μία μοναδική ευκαιρία που δεν πρέπει να χαθεί.

Κεφάλαιο 3 [Συνολική εκτίμηση και σύνθεση στοιχείων]

➤ Ειδικά Σχόλια

1. Οι αξίες του διασυνοριακού Αώου/Vjosa

Η διεθνής σημασία της διατήρησης του οικοσυστήματος και των αισθητικών αξιών του ποταμού Αώου/Vjosa έχει λάβει επαρκή προσοχή τα τελευταία χρόνια. Οι εκτεταμένες επιστημονικές εργασίες στο αλβανικό τμήμα του ποταμού Vjosa, και στο ελληνικό τμήμα του Αώου, υποστηριζόμενες από ενημερωτικές εκστρατείες και προσπάθειες προστασίας, έδειξαν ότι **ο Αώος/Vjosa είναι ο τελευταίος, σημαντικός, αδιατάραχος και ελεύθερος ποταμός στην ευρύτερη περιοχή της Ευρώπης** (Sovinc 2022).

9

Αυτό όμως δεν θα συνέβαινε αν ο άνθρωπος εισήγαγε σημαντικές αλλαγές είτε στα ανάντη τμήματα του ίδιου ποταμού, ο οποίος πηγάζει ως Αώος στην Ελλάδα είτε στα κατάντη, όπου ρέει ως Vjosa. Σημαντικές αλλαγές, όπως η κατασκευή φραγμάτων και υδροηλεκτρικών σταθμών στον κύριο ρου ή στους παραποτάμους ή στα ρέματα στην Αλβανία, θα είχαν, κατά περίπτωση, σημαντικές επιπτώσεις στον υδρομορφολογικό χαρακτήρα και την ιχθυοπανίδα του ίδιου ποταμού στην ελληνική πλευρά των συνόρων και το αντίστροφο: οι παρεμβάσεις στο ελληνικό έδαφος θα επηρέαζαν τον ποταμό στην Αλβανία.

Οι θεσμοθετημένες προστατευόμενες περιοχές -ιδίως το Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου- δημιουργούν ένα πλαίσιο προστασίας για τον ποταμό. Όμως αυτό δεν είναι πλήρες. Ως εκ τούτου, απαιτείται ενίσχυσή του.

Τα φυσικά φαινόμενα της λεκάνης απορροής του ποταμού Αώου/Vjosa βασίζονται στην αδιατάρακτη υδρομορφολογία του ποταμού (εξαιρουμένου του Υδροηλεκτρικού Σταθμού Πηγών Αώου). Βασικές συνιστώσες είναι οι εκροές νερού και η ροή των ιζημάτων, οι οποίες εξακολουθούν να είναι κατά κύριο λόγο ανέπαφες κατά μήκος ολόκληρου του κύριου ποταμού και των παραποτάμων και στις δύο πλευρές των συνόρων. Μαζί με τις διάφορες μορφές διάβρωσης –μια ακόμη φυσική διαδικασία που εξακολουθεί να υφίσταται στην αρχική της φυσική μορφή– διαμορφώνουν το τοπίο μέσα από τις γεωλογικές περιόδους και καθιστούν τον ποταμό Αώο/Vjosa μοναδικό στο ευρύτερο βαλκανικό ή ευρωπαϊκό πλαίσιο (Sovinc 2022).

Εκτός των υπολοίπων καθεστώτων προστασίας, δεν είναι τυχαίο ότι η περιοχή του **Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου** έχει ενταχθεί στον Προσωρινό Κατάλογο της Ελλάδας (προστάδιο της ένταξης στον Κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO), θεωρώντας ότι πληροί τα κριτήρια (iii), (v), (ix) και (x) της Σύμβασης για την Παγκόσμια Κληρονομιά, τα οποία αφορούν τόσο την πολιτισμική όσο και τη φυσική της αξία.

2. Η ανάγκη θεσμικής προστασίας ολόκληρης της ΛΑΠ Αώου στην Ελλάδα

Επιπλέον, δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι ο Αώος/Vjosa εντάχθηκε στην ατζέντα των ελληνικών και αλβανικών αρχών, οι οποίες συνεργάζονται ήδη για το θέμα, αλλά και της παγκόσμιας επιστημονικής κοινότητας (COP15, 2022).

Στην Ελλάδα, ο Έλληνας Υφυπουργός Περιβάλλοντος κ. **Αμυράς ανακοίνωσε το Νοέμβριο του 2022** την πρόθεση του ΥΠΕΝ να προστατευθεί και το τμήμα της ΛΑΠ Αώου στην περιοχή Γράμμου - Κόνιτσας - Πωγωνίου. Σύμφωνα με δημοσιευμένο από την Ένωση Ξενοδόχων Ιωαννίνων Δελτίου Τύπου, αυτή η κίνηση του Υπουργού «είναι ο προπομπός της μελλοντικής ένταξης της περιοχής στο Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου ώστε τα δυτικά όρια αυτής να επικοινωνούν με το εθνικό πάρκο Vjosa στην Αλβανία για να προχωρήσουμε στο μέλλον στη δημιουργία του διακρατικού Πάρκου Αώου/Vjosa».

Το Δεκέμβριο του 2022 ο κ. Αμυράς δήλωσε, επίσης, στην [εφημερίδα το ΒΗΜΑ](#): «ένα σημαντικό και ευαίσθητο τμήμα της λεκάνης απορροής του Αώου, μέσα στο οποίο περιλαμβάνονται τόσο το απροστάτευτο κομμάτι του ίδιου του ποταμού όσο και των παραποτάμων του, Σαραντάπορου και Βοϊδομάτη, σχεδιάζουμε να χαρακτηριστεί ως 'προστατευόμενος φυσικός σχηματισμός' με καθορισμό όρων και περιορισμών για την προστασία και τη διατήρηση της φύσης της περιοχής», ενώ ανέφερε ότι έχουν γίνει συζητήσεις με τη γειτονική χώρα Αλβανία, ώστε να οδηγηθούμε στο μέλλον προς ένα κοινό διαχειριστικό σχέδιο του ποταμού θέτοντας τη διασυνοριακότητα και τη συμβατότητα στα μέτρα προστασίας του ποταμού και από τις δύο πλευρές των συνόρων ως απώτερο στόχο των προσπαθειών για την ολοκληρωμένη προστασία του Αώου.

Στις 23 Δεκεμβρίου, ο Πρωθυπουργός της Ελλάδας κ. Μητσοτάκης, κατά τη διάρκεια της επίσκεψής του στο ελληνόφωνο αλβανικό χωριό 'Δερβιτσάνη', παρουσία του Πρωθυπουργού της Αλβανίας κ. Rama και των υπουργών περιβάλλοντος Ελλάδας και Αλβανίας, δήλωσε: «Μπορούμε να δρομολογήσουμε και έργα περιβαλλοντικής συνεργασίας, όπως ένα κοινό σχέδιο **το οποίο έχουμε για τον Αώο ποταμό**. Ο Αώος είναι το

μόνο ποτάμι το οποίο πηγάζει στην Ελλάδα αλλά εκβάλλει εκτός Ελλάδος, στην Αλβανία. Είναι το μόνο ποτάμι το οποίο δεν έχει φράγματα στην Ευρώπη και δουλεύουμε μαζί, Ελληνική και Αλβανική Κυβέρνηση, για να τον προστατεύσουμε και να τον αναδείξουμε. Αυτά τα σχέδια θα είναι τελικά προς όφελος και των δύο λαών».

Παράλληλα, στην Αλβανία, στις 24 Ιανουαρίου 2023 πραγματοποιήθηκε η πρώτη ακρόαση για τη διαδικασία ανακήρυξης του Εθνικού Πάρκου Vjosa, που εκτείνεται σε πρώτη φάση σε ολόκληρη τη Vjosa, μήκους 200 χιλιομέτρων καθώς και σε παραποτάμους της, σε ένα συνολικό υδρογραφικό δίκτυο περισσότερων από 409 χιλιομέτρων. Η πρώτη ακρόαση αποτέλεσε στην ουσία την παρουσίαση της μελέτης σκοπιμότητας, που εκπονήθηκε από ομάδα 30 επιστημόνων (Αλβανών και διεθνών). Στη μελέτη σκοπιμότητας υπογραμμίζεται ότι το όραμα του Διακρατικού Πάρκου Άγριου Ποταμού Αώου/Vjosa είναι να διαθέτει ο ποταμός Αώος/Vjosa, από τις πηγές του στην Ελλάδα μέχρι τις εκβολές του στην Αλβανία, συμπεριλαμβανομένων όλων των παραποτάμων και στις δύο χώρες, πλήρη εθνική και διασυνοριακή προστασία, σύμφωνα με τα υψηλότερα διεθνή πρότυπα, προκειμένου να διαφυλάσσεται αποτελεσματικά ως ζωντανός, άγριος, ελεύθερος ποταμός, **προς όφελος των ανθρώπων και της φύσης, τόσο στην Ελλάδα όσο και την Αλβανία, αλλά και για όλον τον κόσμο.**

11

Στις 31 Ιανουαρίου 2023 ο Έλληνας Υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Κώστας Σκρέκας, και ο Υφυπουργός Περιβάλλοντος, Γιώργος Αμυράς, συναντήθηκαν με την Υπουργό Τουρισμού και Περιβάλλοντος της Αλβανίας, Mirela Kumbaro και συμφώνησαν τη σύγκληση κοινής ομάδας εργασίας για τη δημιουργία ενός νέου διασυνοριακού πάρκου «Αώου – Vjosa», μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας, στα πρότυπα του Πάρκου Πρεσπών, με στόχο την άμεση προστασία της βιοποικιλότητας του ποταμού.

Στις 17 Φεβρουαρίου του 2023 ο Υφυπουργός Περιβάλλοντος Γιώργος Αμυράς δήλωσε [σε ανοιχτή εκδήλωση στην Κόνιτσα](#): «Ο Αώος: υπέροχο ποτάμι 270 χλμ το μήκος του, τα 70 χλμ έχουμε την ευθύνη και την τιμή να τα φιλοξενούμε εμείς. Είναι το τελευταίο και μοναδικό ποτάμι της Ευρώπης ελεύθερης ροής, άγριο ποτάμι. Όπου και να πάω στο εξωτερικό σας μιλάω ειλικρινά μου μιλάνε για τον Αώο ποταμό. Σε μία από τις διεθνείς μας παρουσίες στο Μόντρεαλ του Καναδά, είχαμε συσκέψεις και συναντήσεις με την Αλβανίδα Υπουργό Περιβάλλοντος και Τουρισμού κα Mirela Kumbaro και βάλαμε κάτω τις ράγες για να συνεργαστούμε τα δύο κράτη. Ένα ποτάμι έχουμε που έχει στρέψει την προσοχή όλης της Ευρώπης επάνω του και γιατί να μην το αξιοποιήσουμε προς όφελος των τοπικών κοινοτήτων

και προς όφελος της ενδυνάμωσης των σχέσεων των δύο λαών. **Ο Πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης παρουσία του Ράμα στη Δερβιτσάνη Αλβανίας ανακοίνωσε την πρόθεση των δύο χωρών να πάμε σε διασυνοριακό πάρκο. Ένα από τα ενδιαμέσα βήματα είναι βεβαίως η προστασία του τελευταίου μικρού κομματιού του Αώου που δεν έχει θεσμική προστασία και το αποφασίσαμε, λοιπόν, με εντολή του Πρωθυπουργού και το προχωράμε για Προστατευόμενο Φυσικό Σχηματισμό».**

Στις 15 Μαρτίου 2023 η Αλβανική Κυβέρνηση χαρακτήρισε 409 χλμ του ποταμού στην Αλβανική επικράτεια Εθνικό Πάρκο βάσει της Κατηγορίας II της IUCN. Τόσο ο Πρωθυπουργός της Αλβανίας Έντι Ράμα όσο και η Υπουργός Περιβάλλοντος και Τουρισμού της Αλβανίας Mirela Kumbaro ανακοίνωσαν την ίδια μέρα στο Τεπελένι, εκ νέου, την πρόθεση και της Ελλάδας να ενωθούν οι δύο προστατευόμενες περιοχές και να δημιουργηθεί το πρώτο Διασυνοριακό Πάρκο Άγριου Ποταμού στην Ευρώπη, ελεύθερου από φράγματα και κάθε είδους εμπόδια.

12

Η υπό διαβούλευση ΕΠΜ, ωστόσο, δεν φαίνεται να έχει λάβει υπόψη τα ως άνω στοιχεία (βλ. προστάδιο ένταξης UNESCO) και τις ως άνω πολιτικές δεσμεύσεις και εξελίξεις σε Ελλάδα και Αλβανία, αφού η συνολική προστασία της λεκάνης του ποταμού απουσιάζει από το επίκεντρο της ανάλυσης και των προτάσεών της. Υπενθυμίζουμε ότι καθόλη τη διάρκεια της εκπόνησης των ΕΠΜ και της παράλληλης υλοποίησης του έργου της εκστρατείας μας 'Saving Europe's last free-flowing river: Asoos/Vjosa', παρείχαμε τακτική ενημέρωση στα μελετητικά γραφεία και στο ΥΠΕΝ, μέσω γραπτών επιστολών και κατά τη διάρκεια τεχνικών συναντήσεων.

Ως εκ τούτου, ζητούμε να εξετάσετε εκ νέου τα στοιχεία και τις διαθέσιμες μελέτες τεκμηρίωσης καθώς και την πρόταση της συμμαχίας μας για ενίσχυση του πλαισίου προστασίας της ΛΑΠ Αώου, μέσω της επέκτασης του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου έως τα σύνορα Ελλάδας - Αλβανίας, ώστε ο Αώος, ο Βοϊδομάτης, ο Σαραντάπορος, οι παραπόταμοι και τα ρέματα αυτών να προστατευθούν επαρκώς σε εθνικό επίπεδο και να παραμείνουν για πάντα ελεύθεροι. Μόνον έτσι θα τεθούν γερές βάσεις για τη δημιουργία του πρώτου διασυνοριακού πάρκου άγριου ποταμού στην Ευρώπη.

3. Υδροηλεκτρικό Φράγμα πηγών Αώου

Κεφάλαιο 3, Ενότητα 3.3. (σελ. 487) & Ενότητα 3.4. (σελ. 504): Εντύπωση προκαλεί η απουσία αναφοράς από την Ενότητα των πιέσεων της ύπαρξης του μεγάλου Υδροηλεκτρικού

ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΓΙΑ ΤΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ

Λεωφ. Βασιλέως Κωνσταντίνου 5-7, 10674 Αθήνα, Ελλάδα
T: 210 3611001 E: info@med-ina.org www.med-ina.org

Φράγματος Πηγών Αώου και η πίεση που αυτό ασκεί στο οικοσύστημα της ΛΑΠ Αώου. Αντίθετα, στην Ενότητα των Φυσικών και Αναπτυξιακών δυνατοτήτων της περιοχής μελέτης γίνεται εκτενής αναφορά στις οικοσυστημικές υπηρεσίες που προσφέρει η τεχνητή λίμνη πηγών Αώου. Μάλιστα, στη σελ. 504 αναφέρεται: *Σκοπός κατασκευής του έργου, είναι η εκμετάλλευση μέρους του νερού από τις πηγές του ποταμού Αώου, για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.* Ωστόσο, το συγκεκριμένο έργο εκμεταλλεύεται **όλο το νερό** των πηγών Αώου, καθώς απουσιάζει εντελώς η οικολογική παροχή. Συγκεκριμένα, το νερό εκτρέπεται εξ ολοκλήρου στη λεκάνη του Άραχθου ποταμού. Είναι αξιοσημείωτο ότι ο Αώος στην ουσία δεν υφίσταται για αρκετά χλμ κατάντη του φράγματος, ενώ τροφοδοτείται εκ νέου από το Αρκουδόρεμα στη Βωβούσα. Για συγκεκριμένες προτάσεις διαχείρισης σχετικά με το υδροηλεκτρικό φράγμα Πηγών Αώου στη Natura 2000 Βάλια Κάλντα και τεχνητή λίμνη Αωού (GR1310002) βλέπε Κεφάλαιο 5.

Κεφάλαιο 4 [Αξιολόγηση – Οριοθέτηση περιοχής και προστατευτέου αντικειμένου]

➤ Γενικά Σχόλια

1. Προτάσεις ΕΠΜ σχετικά με τα ΜΥΗΕ ανά Ζώνη στη ΛΑΠ Αώου, πλην της Natura 2000 GR1320002 - Κορυφές Όρους Γράμμου

Σχετικά με τον προτεινόμενο χαρακτηρισμό των Ζωνών του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου, διαπιστώνουμε την αύξηση της έκτασης της Ζώνης Προστασίας της Φύσης και της Περιφερειακής Ζώνης, που κρίνεται ως θετικό βήμα. Εντούτοις, εντύπωση προκαλεί η πλήρης απουσία χαρακτηρισμού Ζωνών Απόλυτης Προστασίας της Φύσης.

Όσον αφορά συγκεκριμένα τη ΛΑΠ Αώου και τα ΜΥΗΕ, η ΕΠΜ προτείνει τα εξής:

- **Στις Ζώνες Προστασίας της Φύσης**, που περιλαμβάνουν το Φαράγγι Βίκου (Βοϊδομάτης) και τη Χαράδρα Αώου δεν επιτρέπεται η εγκατάσταση ΜΥΗΕ.
- **Στις Ζώνες Διατήρησης Οικοτόπων και Ειδών** που περιλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος της ΛΑΠ Αώου, επιτρέπονται μόνο τα Έδη Αδειοδοτημένα ΜΥΗΕ, που έχουν εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους, δηλαδή έχουν λάβει ΑΕΠΟ.
- **Στις Ζώνες Βιώσιμης Διαχείρισης Φυσικών Πόρων** που περιλαμβάνουν μικρά τμήματα του ποταμού, κυρίως κοντά σε οικισμούς, επιτρέπονται μόνο τα Έδη Αδειοδοτημένα ΜΥΗΕ, που έχουν εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους, δηλαδή έχουν λάβει ΑΕΠΟ.
- **Στις Περιφερειακές Ζώνες** του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου απαγορεύεται η Εγκατάσταση νέων Υδροηλεκτρικών Έργων υποκατηγοριών Α1 και Α2 (α/α 8) της Ομάδας 10 της ΥΑ ΥΠΕΝ/ΔΙΠΑ/17185/1069/2022 (ΦΕΚ 841/Β/2022), δηλαδή επιτρέπονται τα Νέα Έργα ΜΥΗΕ (Κατηγορίας Β).
- **Στον Οικολογικό Διάδρομο**, που περιλαμβάνει τα μέχρι σήμερα απροστάτευτα τμήματα των ποταμών Βοϊδομάτη, Αώου, Σαραντάπορου-Βουρκοπόταμου (πλην των παράπλευρων ρεμάτων τους και της Natura GR1320002 Κορυφές Όρους Γράμμου) επιτρέπονται όλα τα έργα και οι δραστηριότητες σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία και τις κείμενες διατάξεις. Η ΕΠΜ αναφέρει, επίσης, ότι νέα έργα και δραστηριότητες εντός του οικολογικού διαδρόμου δεν θα πρέπει να οδηγούν στη δημιουργία Ιδιαιτέρως Τροποποιημένων Υδατικών Συστημάτων κατά την έννοια του Νόμου 3199/2003. Έργα που επιφέρουν υδρομορφολογικές αλλοιώσεις, οι οποίες εμποδίζουν ή διακόπτουν την ελευθεροεπικοινωνία της ιχθυοπανίδας (πχ φράγματα

ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΓΙΑ ΤΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ

και αναβαθμοί εντός κοίτης υδατορευμάτων, υδροηλεκτρικά έργα κλπ.) θα πρέπει να υλοποιούνται μόνο εφόσον συνοδεύονται από τις απαραίτητες εγκαταστάσεις αποκατάστασης ελευθεροεπικοινωνίας της ιχθυοπανίδας και εφόσον εξασφαλίζουν την οικολογική παροχή, που απαιτείται για τα είδη ιχθυοπανίδας που απαντούν εντός του οικολογικού διαδρόμου.

2. Προτάσεις **MedINA** σχετικά με τα ΜΥΗΕ ανά Ζώνη στη ΛΑΠ Αώου, πλην της Natura 2000 GR1320002 - Κορυφές Όρους Γράμμου

Υπογραμμίζεται, πως σύμφωνα με τα, έως σήμερα, αναρτημένα δεδομένα στον χάρτη της ΡΑΕ, στη ΛΑΠ Αώου καταγράφονται συνολικά **49 ΜΥΗΕ σε διαφορετικά στάδια αδειοδότησης**. Αναλυτική αποτύπωση με χάρτες και γραφήματα της χωροθέτησής τους και των σταδίων αδειοδότησής τους, παρουσιάζονται στο άρθρο του MedINA «[Μικρά Υδροηλεκτρικά έργα σε Σαραντάπορο, Αώο και Βοϊδομάτη](#)». Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΡΑΕ και τις προτεινόμενες από την ΕΠΜ 11^α χρήσεις και ρυθμίσεις, στη ΛΑΠ Αώου υφίστανται τέσσερα (4) ΜΥΗΕ με άδεια λειτουργίας, δύο (2) ΜΥΗΕ με άδεια εγκατάστασης (ένα εκ των οποίων στον προτεινόμενο οικολογικό διάδρομο), δεκαπέντε (15) που δύναται υπό προϋποθέσεις να αδειοδοτηθούν, ενώ για δεκατρία (13) ΜΥΗΕ που βρίσκονται εντός προστατευόμενων περιοχών, αν έχουν λάβει ΑΕΠΟ μέχρι τη δημοσίευση του ΦΕΚ του ΠΔ της ΕΠΜ, θα μπορούν να αδειοδοτηθούν, αλλιώς θα απορριφθούν μαζί με τα τέσσερα (4) ΜΥΗΕ που βρίσκονται σε αξιολόγηση. Τα έντεκα (11) ΜΥΗΕ που χωροθετούνται εντός της περιοχής Natura 2000 GR1320002 'Κορυφές Όρους Γράμμου' θα ρυθμιστούν από την ΕΠΜ που τα αφορά.

Όπως αναφέρθηκε και σε άλλο σημείο, είναι θετικό το γεγονός ότι αναγνωρίζεται η αξία του ποτάμιου οικοσυστήματος του Αώου και αποτυπώνεται στην ΕΠΜ, μέσω του χαρακτηρισμού του Οικολογικού Διαδρόμου στην εκτός του υφιστάμενου Εθνικού Πάρκου περιοχή και της επέκτασης των ορίων της Περιφερειακής Ζώνης του ΕΠ. **Ωστόσο, ο εν λόγω Οικολογικός Διάδρομος στερείται ρυθμιστικού περιεχομένου και ως εκ τούτου δεν προσφέρει κάτι στην προστασία της ΛΑΠ Αώου. Επιπλέον, δεν έχουν ληφθεί υπόψη ούτε τα μεγάλα θηλαστικά που απαντούν στην περιοχή (Kati et al., 2019) ούτε η υψηλή αισθητική της αξία.** Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι ο Οικολογικός Διάδρομος περιλαμβάνει μόνο τους κύριους ποταμούς Αώο - Βοϊδομάτη - Σαραντάπορο - τμήμα του Βουρκοπόταμου και όχι όλους τους παραποτάμους τους και τα πλευρικά τους ρέματα.

Η κατασκευή όλων αυτών των ΜΥΗΕ στην περιοχή εντός και εκτός του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου **θα υπονομεύσει την εθνική και διακρατική προσπάθεια των τελευταίων δέκα (10) ετών για την προστασία του ποταμού Αώου ως του τελευταίου άγριου ποταμού της Ευρώπης**, αναιρώντας στην πράξη τις πρόσφατες δεσμεύσεις της πολιτικής ηγεσίας. Επίσης, θα ασκήσει επιπλέον πίεση στους πληθυσμούς πολύ σημαντικών ειδών πανίδας και χλωρίδας καθώς και τύπων οικοτόπων κοινοτικού και εθνικού ενδιαφέροντος.

Για τους λόγους αυτούς προτείνουμε να αξιολογηθούν κατά πόσο είναι δυνατό να εφαρμοστούν οι παρακάτω προτάσεις μας:

- Προτείνουμε την **επέκταση του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου** προς τα σύνορα Ελλάδας - Αλβανίας, και το χαρακτηρισμό της περιοχής που προτείνεται από την ΕΠΜ ως Οικολογικός Διάδρομος, **ως Ζώνη Προστασίας της Φύσης του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου**. Ταυτόχρονα προτείνουμε να επεκταθεί ο χαρακτηρισμός της Ζώνης Διατήρησης Οικοτόπων και Ειδών και Βιώσιμης Διαχείρισης Φυσικών Πόρων σε όλα τα παράπλευρα ρέματα και παραποτάμους του Αώου, του Βοϊδομάτη και του Σαραντάπορου, που βρίσκονται σήμερα εκτός Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου. **Η συγκεκριμένη πρόταση στηρίζεται στο Κεφάλαιο 4.2.2 της ΕΠΜ**, όπου σαφώς δίνεται η κατεύθυνση ότι η ομαδοποίηση περιοχών που περιλαμβάνονται σε υφιστάμενη προστατευόμενη περιοχή (εν προκειμένω το Εθνικό Πάρκο) διατηρείται και μάλιστα μπορεί να επεκταθεί (σελ. 523). Επιπλέον, οι ΕΠΜ αποτελούν εκ του νόμου (άρθ. 47 παρ. 2 ν. 4685/2020) τις επιστημονικές μελέτες τεκμηρίωσης των Προεδρικών Διαταγμάτων που οδηγούν στον χαρακτηρισμό και τη ζωνοποίηση των εθνικά προστατευόμενων περιοχών και ειδικά των Εθνικών Πάρκων και των Περιοχών Προστασίας της Βιοποικιλότητας, ο σκοπός των οποίων ορίζεται, επίσης, εκ του νόμου (άρθ. 46 παρ. 1 και 2 ν. 4685/2020). Συνεπώς, ενώ οι περιοχές Natura 2000 πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την κατάρτιση των ΕΠΜ, δεν πρέπει να αποτελούν το αποκλειστικό ή κύριο κριτήριο για την κατάρτιση των ΕΠΜ και των προτάσεων στις οποίες καταλήγουν. Οι ΕΠΜ δεν είναι οι μελέτες εκείνες που επιβεβαιώνουν τα στοιχεία χαρακτηρισμού των περιοχών Natura 2000. Αυτά αποτυπώνονται στα τυποποιημένα δελτία πληροφοριών (Standard Data Forms – SDF) και επικαιροποιούνται με βάση τα αποτελέσματα συστηματικής εποπτείας των περιοχών. Επιπροσθέτως, βάσει των προδιαγραφών των ΕΠΜ, οι απειλές, πιέσεις και τα σχεδιαζόμενα αναπτυξιακά σχέδια θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη και τις

ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΓΙΑ ΤΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ

Λεωφ. Βασιλέως Κωνσταντίνου 5-7, 10674 Αθήνα, Ελλάδα
T: 210 3611001 E: info@med-ina.org www.med-ina.org

γειτονικές περιοχές Natura 2000 με ομοειδή οικολογικά χαρακτηριστικά. Έτσι, στη ΛΑΠ Αώου παράλληλα με τις περιοχές Natura 2000 που εμπíπτουν εντός των ορίων του υφιστάμενου Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου, θα πρέπει να εξεταστούν και οι περιοχές Natura 2000 GR1320002 [KORYFES OROUS GRAMMOS] και GR2130010 [OROS DOUSKON, ORAIOKASTRO, DASOS MEROPIS, KOILADA GORMOU, LIMNI DELVINAKIOU] σε συνεργασία με τα υπόλοιπα μελετητικά γραφεία που έχουν αναλάβει τις συγκεκριμένες περιοχές, συνολικά. Επιπλέον, ο πρόσφατος χαρακτηρισμός της Vjosa ως Εθνικό Πάρκο, από τα σύνορα με την Ελλάδα μέχρι την Αδριατική, ‘τοποθετεί’ στην ουσία την περιοχή Γράμμου – Κόνιτσας – Πωγωνίου ανάμεσα σε δύο ισχυρά προστατευόμενες περιοχές και έτσι ενισχύει περαιτέρω την ανάγκη δημιουργίας ενός πλέγματος προστασίας τόσο για το Εθνικό Πάρκο Vjosa (κατάντη) όσο και για το Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου (ανάντη). Άλλωστε, είναι γνωστό ότι (α) δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στα ανάντη επηρεάζουν τα κατάντη και τούμπαλιν και (β) προκειμένου να εξασφαλίζεται πραγματική προστασία των περιοχών αυξημένης προστασίας (π.χ. ΖΠΦ – Χαράδρα Αώου), θα πρέπει οι τελευταίες να γειτνιάζουν, επίσης, με προστατευόμενες περιοχές (έστω χαμηλότερης προστασίας κλιμακωτά), αλλά όχι με περιοχές άνευ ρυθμιστικού περιεχομένου. Τα παραπάνω, τεκμηριώνουν ακόμα περισσότερο την ανάγκη επέκτασης του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου έως τα σύνορα με την Αλβανία.

- Εάν η επέκταση της ΖΠΦ στον Αώο – Βοϊδομάτη – Σαραντάπορο – Βουρκοπόταμο δεν είναι δυνατή, τότε κατ’ ελάχιστο ζητούμε να εξεταστεί η επέκταση **της Περιφερειακής Ζώνης του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου**, καλύπτοντας όλη την έκταση Γράμμου - Κόνιτσας - Πωγωνίου, έως τα σύνορα με την Αλβανία.
- Προτείνουμε, πέραν του φαραγγιού του Βίκου και της χαράδρας του Αώου, να χαρακτηριστεί **ως Ζώνη Προστασίας της Φύσης ολόκληρος ο ρους των κύριων ποταμών Αώου και Βοϊδομάτη, εντός του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου**, καταλαμβάνοντας ολόκληρη τη φυσική τους κοίτη (βάσει πλημμυρικού πεδίου στα όρια της μέγιστης καταγεγραμμένης πλημμύρας - ορθοφωτοχάρτες) και να διατηρηθούν στην ίδια ΖΠΦ οι παραπόταμοί τους, όπως στην προτεινόμενη ΕΠΜ.
- Οι υπόλοιποι παραπόταμοι και ρέματα της ΛΑΠ Αώου να παραμείνουν στις προτεινόμενες Ζώνες Διατήρησης Οικοτόπων και Ειδών και Βιώσιμης Διαχείρισης Φυσικών Πόρων, έτσι ώστε οι προτεινόμενες χρήσεις (πλην της εγκατάστασης ΜΥΗΕ και βάσει του σχολιασμού μας στο Κεφάλαιο 4, Ειδικά Σχόλια, Ενότητα

ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΓΙΑ ΤΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ

Λεωφ. Βασιλέως Κωνσταντίνου 5-7, 10674 Αθήνα, Ελλάδα
T: 210 3611001 E: info@med-ina.org www.med-ina.org

4.3.7) να μπορούν να υλοποιηθούν μόνο εκεί, δηλαδή σε κάποια παράπλευρα ρέματα των ποταμών και όχι στην κύρια ροή τους.

- Οι περιοχές που χαρακτηρίζονται ως Περιφερειακές Ζώνες του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου να παραμείνουν, **όπως** στην προτεινόμενη ΕΠΜ, αλλά να προστεθεί απαγόρευση κατασκευής υδροηλεκτρικών φραγμάτων (συμπεριλαμβανομένης της Κατηγορίας Β) εντός αυτών.
- Σε κάθε περίπτωση, κρίνεται αναγκαία η απαγόρευση των ΜΥΗΕ τόσο εντός όλων των Ζωνών του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου, οριζόντια, ακόμα και των Ήδη Αδειοδοτημένων, όσο και εκτός αυτού στην προτεινόμενη περιοχή του Οικολογικού Διαδρόμου και ευρύτερα σε ολόκληρο το υδρογραφικό δίκτυο της ΛΑΠ Αώου.
- Εναλλακτικά προτείνουμε Ήδη Αδειοδοτημένα Έργα ΑΠΕ να θεωρούνται όσα βρίσκονται σε μεταγενέστερο στάδιο αδειοδότησης (π.χ. όσα έχουν λάβει οριστική απόφαση σύνδεσης ή έχουν υποβάλει φάκελο για άδεια εγκατάστασης) ή έστω όσα έχουν λάβει ΑΕΠΟ μέχρι την ολοκλήρωση της διαβούλευσης (30/04/2023) της παρούσας ΕΠΜ. Ταυτόχρονα, θα πρέπει το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας άμεσα να αναστείλει την αδειοδοτική διαδικασία των ΜΥΗΕ στη συγκεκριμένη περιοχή, μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας χαρακτηρισμού της μη προστατευόμενης περιοχής ως Προστατευόμενου Φυσικού Σχηματισμού και της έκδοσης του Προεδρικού Διατάγματος της ΕΠΜ.
- Εάν τίποτα από τα παραπάνω δεν είναι δυνατό, τότε ζητούμε κατ' ελάχιστο να υπάρξει οριζόντια ρύθμιση και στις Περιφερειακές Ζώνες, αλλά και στον Οικολογικό Διάδρομο ότι θα επιτρέπονται μόνο τα ήδη Αδειοδοτημένα ΜΥΗΕ.

Γενικά, για ολόκληρη τη ΛΑΠ Αώου στην Ελλάδα, η χωρική αξιολόγηση των ΜΥΗΕ που βρίσκονται στη διαδικασία αδειοδότησης και εγκατάστασης θα πρέπει να αποτελεί πρωταρχικό μέλημα. Καθώς το μεγαλύτερο μέρος του φυσικού τμήματος της περιοχής έχει παραμείνει κατά βάση ανέπαφο, διατηρώντας τη φυσική του κατάσταση τουλάχιστον κατά τα τελευταία 70-80 χρόνια, θεωρείται ότι έχει υψηλή οικολογική αξία. Η κατάσταση του Αώου και των παραποτάμων του έχει κεντρικό ρόλο στη διατήρηση αυτού του χαρακτήρα.

➤ Ειδικά Σχόλια

3. Ενότητα 4.3.4.3 Οικολογικοί Διάδρομοι

- Να γίνει διόρθωση (σ. 592) ...διασύνδεση των ποταμών **Βοϊδομάτη (αντί Βίκου)**, Αώου και Σαρανταπόρου και του παραπόταμου αυτού Βουρκοπόταμου

4. Ενότητα 4.3.7: Προτεινόμενες Επιτρεπόμενες χρήσεις / Ρυθμίσεις στο Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου

(24.4) ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ (ΧΕΡΣΑΙΕΣ, ΘΑΛΑΣΣΙΕΣ, ΛΙΜΝΑΙΕΣ ΚΑΙ ΠΟΤΑΜΙΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ)

Η συγκεκριμένη χρήση μπορεί να αποτελέσει δυνητικά υψηλή πίεση στο οικοσύστημα. Συγκεκριμένα, παρατηρούνται φαινόμενα ρύπανσης κυρίως μετά από έντονες βροχοπτώσεις, όταν οι δεξαμενές των εγκαταστάσεων υδατοκαλλιέργειας υπερχειλίζουν και το ακάθαρτο νερό ρέει στον κύριο ποταμό. Αυτό μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να εισέρχονται ζωοτροφές, απόβλητα και ενδεχομένως φαρμακευτικές ουσίες στο υδρολογικό δίκτυο του Αώου. Για το λόγο αυτό προτείνονται περαιτέρω ρυθμίσεις στις ΖΔΟΕ και ΖΒΔΦΠ που επιτρέπεται η χρήση, όπως η προτροπή των υδατοκαλλιεργητών να χρησιμοποιούν πιο αειφορικές μεθόδους στις εγκαταστάσεις τους. Επιπλέον, στις υπάρχουσες ή νέες υδατοκαλλιέργειες χρειάζεται να λαμβάνουν χώρα τακτικοί έλεγχοι σχετικά με τη διαδικασία χρήσης του νερού καθώς και περαιτέρω ρυθμίσεις, όπως η προτροπή απόληψης νερού από παράπλευρα ρέματα και όχι από τη ροή των κύριων ποταμών, π.χ. του Βοϊδομάτη.

(24.13) ΕΓΓΕΙΟΒΕΛΤΙΩΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Εντός της ΖΠΦ ορθώς δεν επιλέγεται η χρήση (24.13) Εγγειοβελτιωτικά έργα αγροτικής ανάπτυξης. Εντύπωση προκαλεί όμως η απουσία οποιασδήποτε αναφοράς στο Αρδευτικό Φράγμα Κόνιτσας, που ανήκει στον ΤΟΕΒ Κόνιτσας. Το φράγμα λειτουργεί από το 1955 και βρίσκεται πλέον εντός της περιοχής NATURA 2000 GR2130001 – Εθνικός Δρυμός Βίκου - Αώου, στην προτεινόμενη, δηλαδή, με την παρούσα ΕΠΜ Ζώνη Προστασίας της Φύσης (ΖΠΦ). Για το συγκεκριμένο έργο χρειάζεται, λοιπόν, να προβλεφθεί ο τρόπος με τον οποίο θα γίνεται συντήρηση και βελτίωση/αποξήλωση των υπαρχόντων έργων (βλ. Σχόλια στο Κεφάλαιο 5 σχετικά με το αρδευτικό φράγμα Κόνιτσας). Σχετικά με τα νέα εγγειοβελτιωτικά έργα στις ΖΔΟΕ και τις ΖΒΔΦΠ, αλλά και με οποιαδήποτε προβλεπόμενη χρήση που έχει να κάνει με απόληψη υδάτων / υδροληψία (π.χ. (24.3) ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΕΣ -ΠΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ - ΑΝΤΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ) από τη ΛΑΠ Αώου, προτείνουμε να προβλέπεται ότι αυτά θα γίνονται **(α) μόνον όταν είναι αναγκαία, και (β) η υδροληψία θα γίνεται μόνο από παράπλευρα ρέματα και όχι από τους κύριους ποταμούς του συστήματος, δηλαδή από την κύρια ροή των Αώου, Βοϊδομάτη, Βουρκοπόταμου, Σαραντάπορου.**

(25) ΕΞΟΡΥΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ (ΟΡΥΧΕΙΑ ΛΑΤΟΜΕΙΑ ΜΕΤΑΛΛΕΙΑ, ΑΜΜΟΛΗΨΙΑ, ΖΩΝΕΣ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ).

Να προστεθεί ρητή απαγόρευση αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, καθώς ο τρόπος που έχει αποτυπωθεί στην ΕΠΜ δημιουργεί ασάφειες. Η συγκεκριμένη χρήση είναι ούτως ή άλλως ασύμβατη με τις προστατευόμενες περιοχές, ανεξαρτήτως ζώνης, και άρα θα πρέπει αυτό να αποτυπώνεται. Ειδική μνεία θα πρέπει να γίνει και για τις αμμοληψίες από τα ποτάμια οικοσυστήματα. Η συγκεκριμένη χρήση στη ΛΑΠ Αώου χρειάζεται ρύθμιση και, επίσης, χρειάζεται να επεκταθεί και στην περιοχή που χαρακτηρίζεται μέσω της ΕΠΜ ως Οικολογικός Διάδρομος, προκειμένου (α) να μην δημιουργούνται αναχώματα και αλλάζει η φυσική υδρομορφολογία του ποταμού (παρατηρείται συχνά η αλλαγή κατεύθυνσης της φυσικής ροής των υδάτων με αρνητικά αποτελέσματα στους πληθυσμούς ιχθυοπανίδας) και (β) να ελέγχεται ο τρόπος με τον οποίο γίνονται οι αμμοληψίες από ειδικούς επιστήμονες. Προτείνεται, επίσης, να εξεταστεί η πρόταση για εκπαίδευση των επαγγελματιών που απασχολούνται στη συγκεκριμένη δραστηριότητα από ειδικούς επιστήμονες της ΜΔΠΠ.

20

(26.12.1) ΟΔΟΙ (ΚΙΝΗΣΗΣ ΜΗΧΑΝΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ) (ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΒΑΣΕΙ ΤΗΣ ΟΙΚΕΙΑΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ)

Σωστά αναφέρεται ρητά ότι στις ΖΠΦ του ΕΠ απαγορεύεται η διαπλάτυνση και η ασφαλτόστρωση υφιστάμενων δρόμων κίνησης μηχανοκίνητων οχημάτων και κάθε νέα διάνοιξη, ανεξαρτήτως κατηγορίας και κάθε είδους τεχνική επέμβαση, μεταβολή ή αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος. Βεβαίως, σύγχυση προκαλεί η αποτύπωση της συγκεκριμένης χρήσης, όπως αυτή αναφέρεται στην παρούσα ΕΠΜ. Συγκεκριμένα, η χρήση υπάρχει δύο φορές και στους δύο πίνακες, ήτοι στις χρήσεις που προβλέπονται από το Νόμο και σε αυτές που δεν προβλέπονται από το Νόμο (Κεφάλαιο 4, Χρήσεις ανά ζώνη). Αν και μάλλον η πρόθεση της ΕΠΜ είναι η εξυπηρέτηση συγκεκριμένων αναγκών στη ΖΠΦ, μέσω της συγκεκριμένης χρήσης, (συντήρηση οδών Αρίστης – Παπίγκου, Αρίστης – Βίκου, Κόνιτσας – Διστράτου και Καλλιθέας – παλιάς Κλειδωνιάς), ο τρόπος με τον οποίο διατυπώνεται αυτή τη στιγμή δημιουργεί στρέβλωση, αφού υπάρχει ο κίνδυνος να παρερμηνευθεί ότι παράλληλα προβλέπεται η κίνηση μηχανοκίνητων μέσων και η ως εκ τούτου συντήρηση του υφιστάμενου οδικού δικτύου και στη Χαράδρα του Αώου ποταμού, δηλαδή στην πεζοπορική διαδρομή - μονοπάτι (χρήση 26.12.6) από το πέτρινο μονότοξο γεφύρι της Κόνιτσας έως τη Μονή Στομίου, η οποία έχει αλλάξει μορφή, λόγω παράνομων διανοίξεων,

τσιμεντοστρώσεων και διαπλατύνσεων. Έτσι, λοιπόν, υπάρχει ο κίνδυνος να θεωρηθεί ότι η συγκεκριμένη περιοχή έχει δρόμο και ως εκ τούτου δύναται να χρησιμοποιείται. Η συγκεκριμένη χρήση εντός ΖΠΦ επιβαρύνει το φυσικό περιβάλλον και υποβαθμίζει το ισχύον καθεστώς προστασίας της φύσης, βάσει του Άρθρου 3, παρ. Β της ΚΥΑ 23069/ΦΕΚ 639 Δ/14-6-05. Έτσι, θα μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα την υποβάθμιση του περιβαλλοντικού κεκτημένου.

Επίσης, η συγκεκριμένη χρήση θα πρέπει να αξιολογηθεί **σε συνδυασμό με τη Χρήση (5) Θρησκευτικοί χώροι**, για την οποία αναφέρεται στην ΕΠΜ: Οι θρησκευτικοί χώροι δεν επιτρέπονται στις Ζώνες Προστασίας της Φύσης από το ΠΔ 59/2018. Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η χρήση, συντήρηση, επισκευή, αποκατάσταση και αναστύλωση θρησκευτικών χώρων και μνημείων και του περιβάλλοντος χώρου αυτών, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις και εφόσον εκδοθούν οι απαραίτητες άδειες των αρμόδιων φορέων και Υπηρεσιών. Η κατ' εξαίρεση χρήση, συντήρηση, επισκευή, αποκατάσταση και αναστύλωση θρησκευτικών χώρων και μνημείων και του περιβάλλοντος χώρου αυτών αφορά στην Ιερά Μονή Παναγίας Στομίου, ενεργό ανδρικό μοναστήρι, και **ιστορικό διατηρητέο μνημείο**. Έτσι, λοιπόν, προτείνουμε να συμπεριλαμβάνονται στους αρμόδιους φορείς που θα εκδίδουν τις απαραίτητες άδειες, για να γίνεται η συντήρηση και επισκευή της Ιεράς Μονής Παναγίας Στομίου, -εκτός των άλλων- και οι υπηρεσίες του ΥΠΠΟΑ που είναι αρμόδιες για τις παρεμβάσεις επί των ιστορικά διατηρητέων μνημείων, ώστε σε συνεργασία να αξιολογούνται κατά πόσο αυτές είναι αναγκαίες και σύμφωνες με την κείμενη νομοθεσία.

Έτσι, λοιπόν, **ζητούμε να προστεθεί ειδική μνεία ότι απαγορεύεται η κίνηση μηχανοκίνητων μέσων στο μονοπάτι Γεφύρι Κόνιτσας – Ιερά Μονή Στομίου**. Συγκεκριμένα για αυτή τη διαδρομή (ΖΠΦ - Χαράδρα Αώου) και προκειμένου να εξυπηρετούνται οι ανάγκες της Ιεράς Μονής Στομίου, προτείνεται η προώθηση και επανένταξη της παραδοσιακής πρακτικής χρήσης μουλαριών και γαϊδουριών, που θα ανοίξει και νέες θέσεις εργασίας στην περιοχή και θα αποτελέσει τουριστική ατραξιόν για τους επισκέπτες. Για μεταφορά εξειδικευμένων υλικών, και κατόπιν των ειδικών αδειών που αναφέρονται παραπάνω, θα μπορούσε να προστεθεί στις εξαιρέσεις και ένα (1) και μόνο μικρό ηλεκτρικό όχημα συγκεκριμένων διαστάσεων, ώστε να χωράει από τα στενά περάσματα του μονοπατιού.

Σε καμία άλλη περίπτωση δεν θα πρέπει να επιτρέπεται η κίνηση εντός του φαραγγιού του Αώου, από το πέτρινο γεφύρι της Κόνιτσας μέχρι την Ιερά Μονή Στομίου, μηχανοκίνητων

μέσων, ούτε και η διάνοιξη δρόμων με μηχανοκίνητα μέσα, όπως εκσκαφείς & βαριά οχήματα, αλλά ούτε προφανώς και οι τσιμεντοστρώσεις της κοίτης του Αώου και των ιστορικών πεζοπορικών διαδρομών, κάτι που, δυστυχώς, μέχρι σήμερα λαμβάνει χώρα επανειλημμένα.

(32) ΧΩΡΟΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΛΥΜΑΤΩΝ (ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ)

Ορθά προτείνεται εντός της ΖΔΟΕ. Η έλλειψη εγκατάστασης επεξεργασίας λυμάτων για την πόλη της Κόνιτσας αποτελεί σημαντικό πρόβλημα. Σήμερα, οι κατοικίες είναι εξοπλισμένες με σηπτικούς βόθρους, ενώ πρόσφατα εγκρίθηκε η κατασκευή νέας μονάδας επεξεργασίας λυμάτων. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα του προβλήματος διαχείρισης των αστικών λυμάτων είναι το χωριό Δίστρατο (ανάντη της Κόνιτσας), όπου τα λύματα καταλήγουν απευθείας στον ποταμό Αώο.

22

(33) ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ, ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, ΥΔΡΕΥΣΗΣ, ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ, ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Δεν τεκμηριώνεται γιατί στις Ζώνες Προστασίας της Φύσης και ευρύτερα εντός των Ζωνών Διατήρησης Οικοτόπων και Ειδών και Βιώσιμης Διαχείρισης Φυσικών Πόρων κατά παρέκκλιση επιτρέπονται η επέκταση και η εγκατάσταση νέων υποδομών αερίου. Στην περιοχή δεν υπάρχει ήδη δίκτυο αερίου και η τρέχουσα ενεργειακή κρίση επιβεβαιώνει χωρίς αμφιβολία την ανάγκη απομάκρυνσης από το ορυκτό αέριο, που ως ορυκτό καύσιμο συμβάλει στην κλιματική κρίση. Η δημιουργία νέων υποδομών θα δημιουργήσει νέες δεσμεύσεις για τη χρήση τους, που με τη σειρά τους θα εμποδίσουν τη μετάβαση της Περιφέρειας και της περιοχής σε καθαρές μορφές ενέργειας. Η προώθηση υποδομών ορυκτών καυσίμων είναι πλήρως ασύμβατη με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης και την ανάγκη ενίσχυσης της πράσινης ενεργειακής μετάβασης, στην οποία η Ελλάδα ήδη συμμετέχει ενεργά. Συνεπώς, οι υποδομές ορυκτού αερίου δεν θα πρέπει να θεωρούνται συμβατές και δεν θα πρέπει να επιτρέπονται στο σύνολο της έκτασης του Εθνικού Πάρκου. Προτείνεται να γίνει ο σχετικός διαχωρισμός στις χρήσεις.

(34) ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΩΝ ΠΗΓΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ.

- Όσον αφορά τις μονάδες παραγωγής υδροηλεκτρικής ενέργειας, προτείνουμε στη σ. 700 να προστεθούν τα εξής:

- **Βασικές φυσικές διεργασίες:** Η αποκλειστική εστίαση στην προστασία των ειδών-στόχων ή των οικοτόπων δεν είναι επαρκής για την προστασία των κύριων αξιών της περιοχής. Πέρα από τη διαφύλαξη της σημασίας της συνδεσιμότητας για τους σκοπούς της διατήρησης των ειδών, θα πρέπει να αναφερθούν και οι φυσικές διεργασίες οι οποίες χρειάζεται να παραμένουν αδιατάρακτες για να λειτουργούν σωστά. Η **διατήρηση των βασικών φυσικών διεργασιών** και η ενεργοποίηση του δυναμικού διάβρωσης και μεταφοράς ιζημάτων και νερού είναι υψίστης σημασίας. Κάθε παραπόταμος διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διατήρηση των υδρομορφολογικών διεργασιών και του υδρολογικού κύκλου σε μια συνεχώς μεταβαλλόμενη ισορροπία. Αυτό σημαίνει ότι ολόκληρο το δίκτυο που συγκροτούν ο κύριος ποταμός και οι παραπόταμοι ελεύθερης ροής, με τις δικές τους υπολεκάνες (όπου οι διαβρωτικές διεργασίες δημιουργούν φορτία ιζημάτων), πρέπει να προστατεύεται και να διατηρείται επαρκώς (Sovinc 2022).
- **Η κατάσταση των ποταμών της Ευρώπης:** Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Ευρωπαϊκού επιστημονικού έργου AMBER (Adaptive Management of Barriers in European Rivers), περισσότεροι από 1 εκατομμύριο φραγμοί κατακερματίζουν τους ποταμούς της Ευρώπης, σήμερα. Πρόκειται για αριθμό διπλάσιο από αυτόν που υπολόγιζε η επιστημονική κοινότητα το 2020, πριν, δηλαδή, την εκπόνηση της σχετικής μελέτης. Στη μελέτη συμμετείχαν 20 φορείς, κυρίως ευρωπαϊκά πανεπιστημιακά ιδρύματα. Οι ευρωπαϊκοί ποταμοί απλώνονται σε ένα υδρογραφικό δίκτυο μήκους 1,2 εκατομμυρίων χιλιομέτρων. Επομένως, σύμφωνα με τα παραπάνω, εκτιμάται ότι κάθε 1 με 2 χιλιόμετρα ροής συναντά κανείς και ένα εμπόδιο: φράγμα, εκτροπή, εγκιβωτισμό, κανάλι, ιρλανδική διάβαση, αγωγό, αναβαθμό, δρόμο κλπ.
- **Οι αρνητικές επιπτώσεις των φραγμάτων:** Τα εμπόδια στα ποτάμια είναι ένας από τους πέντε κύριους λόγους απώλειας της βιοποικιλότητας. Από το 1970, για παράδειγμα, οι πληθυσμοί των μεταναστευτικών ειδών ψαριών των εσωτερικών υδάτων έχουν μειωθεί στην Ευρώπη κατά 93% (Deinet et al., 2020). Και αν οι επιπτώσεις στην ιχθυοπανίδα και τα άμεσα εξαρτώμενα από τα εσωτερικά ύδατα είδη είναι εμφανείς, αξίζει να σημειωθεί ότι δεν επηρεάζεται μόνο η βιοποικιλότητα εντός των ποταμών από τους φραγμούς. Οι αρνητικές επιπτώσεις εκτείνονται και στη γύρω άγρια ζωή (π.χ. μέσω της διάνοιξης νέων δρόμων) (Kati et al., 2019), στις τοπικές κοινότητες (π.χ. μέσω εκτοπισμού), και στην κλιματική αλλαγή, οι επιπτώσεις της οποίας επιδεινώνονται λόγω της έκλυσης αερίων του θερμοκηπίου από τους

ταμειυτήρες που δημιουργούν τα φράγματα (Soued, 2022). Τέλος, υποβαθμίζεται η ποιότητα των υδάτων τόσο κατάντη όσο και ανάντη των φραγμών. Από τα 1εκατ. εμπόδια, υπολογίζεται ότι 21.387 (στοιχεία του 2019) είναι υδροηλεκτρικά φράγματα (Schwarz, 2019).

- **Παραγωγή ενέργειας από υδροηλεκτρικά και χωροθέτηση:** Για να επιτευχθεί ο ενεργειακός στόχος της ΕΕ από ανανεώσιμες πηγές σε ποσοστό τουλάχιστον 42.5 % έως το 2030, αναμένεται αύξηση στη χρήση ΑΠΕ, συμπεριλαμβανομένης της υδροηλεκτρικής ενέργειας από μικρά υδροηλεκτρικά. Ωστόσο, η λειψυδρία ως επίπτωση της κλιματικής αλλαγής μειώνει την αποδοτικότητα των υδροηλεκτρικών, όπως φάνηκε και από την κατακόρυφη πτώση της παραγωγής από υδροηλεκτρική ενέργεια στην Ευρώπη το καλοκαίρι του 2022. Συγκεκριμένα, η παραγωγή υδροηλεκτρικής ενέργειας στη δυτική Ευρώπη μειώθηκε κατά 20% το δεύτερο μισό του 2022 (Politico EU, 2022). Καθώς πιο συχνές και παρατεταμένες ξηρασίες προβλέπονται στο εγγύς μέλλον για τη Μεσόγειο και τα Βαλκάνια, αξίζει να υπογραμμιστεί ότι η εγκατάσταση νέων υδροηλεκτρικών φραγμάτων **ή έστω των ήδη αδειοδοτημένων** δεν φαίνεται να αποτελεί στην παρούσα συγκυρία αποδοτική κίνηση στις περιοχές αυτές, ενώ τα ήδη υπάρχοντα υδροηλεκτρικά και άλλα εμπόδια θα πρέπει να βελτιωθούν βάσει νέων τεχνολογιών, ώστε να ελαχιστοποιούνται οι επιπτώσεις τους στις φυσικές λειτουργίες των ποταμών (π.χ. οικολογική παροχή) και στην υδρόβια και παρόχθια χλωρίδα και πανίδα (π.χ. ελεύθερη επικοινωνία των μεταναστευτικών ειδών ψαριών). Σε καμία περίπτωση, όμως, δεν θα πρέπει να χωροθετούνται υδροηλεκτρικά σε οικολογικούς διαδρόμους, δηλαδή σε τμήματα ποταμών που αποδεδειγμένα και τεκμηριωμένα χρησιμοποιούνται από την ιχθυοπανίδα ως 'δρόμοι' προς τους τόπους ωτοκίας και εξεύρεσης τροφής τους και εξασφαλίζουν την ολοκλήρωση του κύκλου ζωής των ειδών. Σημειώνεται ότι το 22,3% των ψαριών που προσπαθούν να περάσουν ένα φράγμα σκοτώνονται ή υφίστανται σοβαρούς, δυνητικά θανατηφόρους τραυματισμούς, **ακόμα και στην περίπτωση εγκατάστασης νέων τεχνολογιών, που μειώνουν το ρίσκο** (Johannes et al., 2021). Ούτε, βεβαίως, θα πρέπει αυτά να χωροθετούνται στα Εθνικά Πάρκα, τις μεγάλες σε έκταση φυσικές ή ημιφυσικές περιοχές κοινωτικού ή/και ελληνικού ενδιαφέροντος στις οποίες λαμβάνουν χώρα οικολογικές λειτουργίες ευρείας κλίμακας με χαρακτηριστικά είδη και τύπους φυσικών οικοτόπων, τα οποία χρήζουν προστασίας και διατήρησης και τα οποία επηρεάζονται ποικιλοτρόπως από τέτοιες παρεμβάσεις, αλλά ούτε και στις προστατευόμενες περιοχές του Ευρωπαϊκού Δικτύου NATURA

2000. Παρόλα αυτά, σύμφωνα με στοιχεία του 2022, **στα Βαλκάνια** 3.281 επιπλέον υδροηλεκτρικά σχεδιάζονται και 108 είναι υπό κατασκευή. Από αυτά, το 50% σχεδιάζονται ή κατασκευάζονται εντός προστατευόμενων περιοχών (227 εθνικά πάρκα και 592 περιοχές Natura 2000), ενώ το 92% είναι μικρά υδροηλεκτρικά, δηλαδή παράγουν αμελητέες ποσότητες ενέργειας (λιγότερο από 10MW).

- **Ευρωπαϊκή προστασία των ποταμών ελεύθερης ροής:** Για τους λόγους αυτούς, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέτασε εκ νέου το αυστηρό νομοθετικό πλαίσιο της Οδηγίας Πλαίσιο για τα Ύδατα 2000/60/ΕΚ, βάσει της οποίας η επικοινωνία και συνδεσιμότητα των ποταμών είναι το κλειδί για την επίτευξη καλής κατάστασης των υδάτων, ενώ οι φραγμοί αποτελούν σημαντική πίεση για το 20% των ευρωπαϊκών επιφανειακών υδάτων και έναν από τους κύριους λόγους για τους οποίους οι ποταμοί δεν πετυχαίνουν καλή οικολογική κατάσταση. Στηριζόμενη η Επιτροπή στις δεσμεύσεις των κρατών - μελών έως το 2027, που απορρέουν από την Οδηγία Πλαίσιο για τα Ύδατα, εξέδωσε το 2020 την Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα, με ορίζοντα το 2030, που αναμένεται να γίνει δεσμευτική μέσω του νέου ευρωπαϊκού νόμου για την αποκατάσταση της φύσης (EU Nature Restoration Law). Σε αυτήν τη Στρατηγική, προέβλεψε - εκτός των άλλων - την απομάκρυνση φραγμών, δηλαδή την κατεδάφιση φραγμάτων με στόχο την απελευθέρωση τουλάχιστον 25.000 χιλιομέτρων ροής, **αλλά και την αποκατάσταση παρεμβάσεων, που έγιναν στο παρελθόν στους ποταμούς της Ευρώπης, στο όνομα της αντιπλημμυρικής προστασίας, όπως οριοθετήσεις και διευθετήσεις ποταμών, ρεμάτων, κοίτης κλπ.** Επιπλέον, η ελεύθερη ροή των ποταμών και η ως εκ τούτου επικοινωνία των ειδών απορρέει και από την Οδηγία των Οικοτόπων 92/43/ΕΟΚ καθώς και από τον Κανονισμό 1100/2007 για τη θέσπιση μέτρων για την ανασύσταση του αποθέματος του Κρισίμως Κινδυνεύοντος Ευρωπαϊκού Χελιού.
- Σχετικά με συγκεκριμένες προσθήκες/αλλαγές στο εν λόγω υποκεφάλαιο για τη **ΛΑΠ Αώου, βλέπε τα ως άνω σχόλια μας: [Κεφάλαιο 4, Γενικά Σχόλια, Προτάσεις MedINA σχετικά με τα ΜΥΗΕ ανά Ζώνη στη ΛΑΠ Αώου, πλην της Natura 2000 GR1320002 - Κορυφές Όρους Γράμμου]**

58 - ΝΕΑ ΧΡΗΣΗ - ΕΡΓΑ ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ / ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗΣ ΡΕΜΑΤΩΝ

Η συγκεκριμένη χρήση, όπως αναφέρεται και στην ΕΠΜ 11^α, δεν προβλέπεται στο ΠΔ 59/2018. Η συγκεκριμένη χρήση μπορεί εύκολα να αποτελέσει υψηλού βαθμού απειλή για

ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΓΙΑ ΤΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ

Λεωφ. Βασιλέως Κωνσταντίνου 5-7, 10674 Αθήνα, Ελλάδα
T: 210 3611001 E: info@med-ina.org www.med-ina.org

ένα ποτάμιο οικοσύστημα, επομένως χρειάζεται να εξετάζεται κατά περίπτωση και με αυστηρότερους όρους. Γενικώς, παρατηρείται συχνά ότι στο όνομα της αντιπλημμυρικής προστασίας (έτσι αναφέρεται και στην παρούσα ΕΠΜ), γίνονται έργα διευθέτησης, καταστρέφοντας τα φυσικά υδρομορφολογικά χαρακτηριστικά των ποταμών και προξενώντας μελλοντικά επιπλέον αρνητικές επιπτώσεις. Για το συγκεκριμένο θέμα, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη τόσο η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030 και το πρόσφατο σχέδιο νόμου για την αποκατάσταση της φύσης, που αναγνωρίζουν το πρόβλημα και προτείνουν την αποκατάσταση των ποταμών και των ρεμάτων από τέτοιου είδους παρεμβάσεις, όσο και οι λύσεις βασισμένες στη φύση (**Nature Based Solutions**) που ειδικά εντός Εθνικών Πάρκων και προστατευόμενων περιοχών θα πρέπει να εξετάζονται κατά προτεραιότητα, πριν οποιαδήποτε παρέμβαση. Τέλος, υπογραμμίζεται ότι οι πλημμύρες είναι φυσικό φαινόμενο και επηρεάζουν κυρίως γεωργικές εκτάσεις ή υποδομές που τοποθετήθηκαν λανθασμένα στην περιοχή του φυσικού πλημμυρικού πεδίου ενός ποταμού ή ρέματος, κάνοντάς μας να τις ονομάζουμε, επίσης λανθασμένα, φυσικές καταστροφές. Ως εκ τούτου, προτείνεται να διαγραφεί η συγκεκριμένη χρήση από όλες τις Ζώνες (ΖΠΦ, ΖΔΟΕ, ΖΒΔΦΠ), καθώς χωρίς ταυτόχρονη επεξήγηση των επιτρεπόμενων έργων, αλλά και των περιοχών που δύναται αυτή να έχει εφαρμογή, κινδυνεύει να υπονομευθεί η προσπάθεια για τη διάσωση του Αώου και των παραποτάμων του ως άγριων και ελεύθερων ποταμών. **Άλλωστε, σε μία περιοχή που κρίνεται άξια προστασίας και μάλιστα προτείνεται να χαρακτηριστεί ο Αώος – Βοϊδομάτης – Σαραντάπορος – Βουρκοπόταμος ως Οικολογικός διάδρομος, η χρήση προβάλλει ως ασύμβατη, αφού δεν μπορούμε να φανταστούμε ο οικολογικός διάδρομος ή/και τα ανάντη τμήματά του να ρέουν σε αναχώματα.**

26

5. Ενότητα 4.3.9 Ρυθμίσεις Οικολογικών Διαδρόμων

- Να γίνει διόρθωση (σ. 715): Εντός του Οικολογικού Διαδρόμου, που ορίζεται Δυτικά και Βόρεια του ΕΠ Βόρειας Πίνδου και κατά μήκος των ποταμών Βοϊδομάτη, Αώου, Σαραντάπορου και **Βουρκοπόταμου (αντί για Βουρκομάτη)**.
- Προτείνεται να εξεταστεί η **απαγόρευση των ΜΥΗΕ** τόσο εντός όλων των Ζωνών του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου, οριζόντια, ακόμα και των Ήδη Αδειοδοτημένων, όσο και εκτός αυτού στην προτεινόμενη περιοχή του Οικολογικού Διαδρόμου και ευρύτερα σε ολόκληρο το υδρογραφικό δίκτυο της ΛΑΠ Αώου (βλ. παραπάνω Γενικά Σχόλια, 2. Προτάσεις MedINA σχετικά με τα ΜΥΗΕ ανά Ζώνη στη ΛΑΠ Αώου, πλην της Natura 2000 GR1320002 - Κορυφές Όρους Γράμμου). Εάν τίποτα από τα παραπάνω δεν είναι δυνατό, κατ' ελάχιστο ζητούμε να υπάρξει οριζόντια ρύθμιση και στις Περιφερειακές Ζώνες, αλλά και

ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΓΙΑ ΤΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ

στον Οικολογικό Διαδρόμο ότι θα επιτρέπονται μόνο τα ήδη Αδειοδοτημένα ΜΥΗΕ.

- **ΧΑΔΑ Κόνιτσας:** Στις ρυθμίσεις του Οικολογικού Διαδρόμου θα πρέπει να προβλεφθεί και η άμεση απομάκρυνση του εγκαταλελειμμένου ΧΑΔΑ Κόνιτσας στη θέση 'Σκουπιδότοπος'. Πρόκειται για υψηλή πίεση που δημιουργείται στο οικοσύστημα του Αώου ποταμού τόσο στην περιοχή του κάμπου της Κόνιτσας, αλλά και διασυνοριακά, αφού ο κλειστός πλέον ΧΑΔΑ δεν έχει αποκατασταθεί επιτυχώς και προκαλεί τη μεταφορά στερεών αποβλήτων κατάντη προς την περιοχή των συνόρων, όταν ο ποταμός πλημμυρίζει. Σημειώνεται, επίσης, ότι τα στερεά απόβλητα του ΧΑΔΑ Κόνιτσας αποτελούν έντονη πίεση και για τους πληθυσμούς σημαντικών ειδών εθνικού και κοινοτικού ενδιαφέροντος, όπως τα ανάδρομα ψάρια και η βίδρα, που χρησιμοποιούν τον Αώο και τους παραποτάμους του ως ενδιαίτημα.
- **Σημείωση:** Προτείνουμε να εξεταστεί κατά πόσο τα ως άνω σχόλιά μας στην Ενότητα 4.3.7 (Χρήσεις και Δραστηριότητες) μπορούν οριζόντια να έχουν εφαρμογή **ως ρυθμίσεις** και στον προτεινόμενο Οικολογικό Διαδρόμο, εφόσον το οικοσύστημα της ΛΑΠ Αώου είναι ένα ενιαίο και οι όποιες δραστηριότητες σε γειτονικές περιοχές, θα έχουν επιπτώσεις στο προστατευτέο αντικείμενο. Κατ' ελάχιστο, ζητούμε στις ρυθμίσεις του Οικολογικού Διαδρόμου (α) για τις χρήσεις (24.4), (24.13) και για οποιαδήποτε άλλη χρήση απόληψης νερού, να ρυθμιστεί ότι η απόληψη υδάτων γίνεται μόνο από τα παράπλευρα ρέματα και όχι από την κύρια ροή των ποταμών και να χρησιμοποιούνται αειφορικές μέθοδοι χρήσης του νερού, (β) για τη χρήση (25) να απαγορευτεί ρητά σε ολόκληρη τη ΛΑΠ του Οικολογικού Διαδρόμου η εξόρυξη υδρογονανθράκων, (γ) για τη χρήση (26) να απαγορευτεί η χρήση μηχανοκίνητων μέσων εντός του Οικολογικού Διαδρόμου, με εξαίρεση την κίνηση για τις ανάγκες αμμοληψίας, δραστηριότητα που επίσης χρειάζεται ρύθμιση, (δ) για τη χρήση (33) να απαγορεύονται οι εγκαταστάσεις φυσικού αερίου, (ε) για τη χρήση (34) να απαγορεύονται τα νέα έργα ΜΥΗΕ ή έστω να επιτρέπονται μόνο τα Ήδη Αδειοδοτημένα (όπου Ήδη Αδειοδοτημένα να εξεταστεί μεταγενέστερο στάδιο αδειοδότησης, π.χ. Άδεια Εγκατάστασης) και (στ) για τη χρήση (58) να απαγορεύεται η οριοθέτηση και διευθέτηση ποταμών και ρεμάτων, ώστε να μην αλλοιωθεί η φυσιογνωμία του ποταμού (anabranching river).

Κεφάλαιο 5 [Προτάσεις Διαχείρισης]

Ειδικά Σχόλια

1. Αρδευτικό Φράγμα Κόνιτσας (Αώος) και Αρδευτικό Φράγμα Κλειδωνιάς (Βοϊδομάτης)

28 Εντύπωση προκαλεί η απουσία οποιασδήποτε αναφοράς στο Αρδευτικό Φράγμα Κόνιτσας, που ανήκει στον ΤΟΕΒ Κόνιτσας. Το φράγμα λειτουργεί από το 1955 και βρίσκεται πλέον εντός της περιοχής NATURA 2000 GR2130001 – Εθνικός Δρυμός Βίκου - Αώου, στην προτεινόμενη, δηλαδή, με την παρούσα ΕΠΜ Ζώνη Προστασίας της Φύσης (ΖΠΦ). Η απόληψη νερού από τον κύριο ρου του Αώου για την άρδευση του κάμπου της Κόνιτσας (12.000 στρέμματα) καλύπτει την υφιστάμενη ζήτηση νερού για άρδευση, χωρίς ωστόσο να λαμβάνεται υπόψη η οικολογική παροχή. Σύμφωνα με το ΣΛΑΠ Ηπείρου, η Ένταση Πίεσης Απόληψης χαρακτηρίζεται ως «Μικρή». Ωστόσο, κατά τους θερινούς μήνες, σύμφωνα με τον Θερινό Αθροιστικό Όγκο Απολήψεων V (% της Μέσης Τιμής της Ετήσιας Απορροής), αυτή υπολογίζεται σε 9,07%. Με τις συσσωρευτικές επιπτώσεις μάλιστα του ανάντη Υδροηλεκτρικού φράγματος Πηγών Αώου, παρεμποδίζεται περαιτέρω η εύρυθμη λειτουργία των φυσικών διεργασιών του ποταμού και ασκείται πίεση τόσο στα οικοσυστήματα όσο και στους πληθυσμούς σημαντικών ειδών ιχθυοπανίδας, που απαντώνται στην περιοχή. Επιπλέον, καθώς από το φράγμα απουσιάζει η ιχθυόσκαλα, παρεμποδίζεται η ελεύθερη, χωρίς εμπόδια μετακίνηση πολύ σημαντικών ανάνδρομων ψαριών, όπως η Ιονική πέστροφα (*Salmo farioides*) και το Ευρωπαϊκό Χέλι (*Anguilla anguilla*), τα οποία προστατεύονται από την εθνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία. Είναι χαρακτηριστικό ότι κατά τους μήνες Ιούλιο, Αύγουστο και Σεπτέμβριο που οι αρδευτικές ανάγκες του κάμπου της Κόνιτσας είναι μεγαλύτερες, στη "Γέφυρα Κόνιτσας" δεν υπάρχει σχεδόν καθόλου νερό. Σημειώνεται, επίσης, ότι από το 2015 το αρδευτικό σύστημα εκσυγχρονίστηκε από κατάκλιση σε ποτιστική βροχή.

Λαμβάνοντας υπόψη, επιπροσθέτως, ότι το εν λόγω υδατικό σύστημα είναι ευαίσθητο στην κλιματική αλλαγή ή/και στη χρήση νερού, προκύπτει ότι ο κίνδυνος κάλυψης της υφιστάμενης ζήτησης νερού μόνο για άρδευση (χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τα όρια της οικολογικής παροχής για τις ανάγκες της βιοποικιλότητας και της καλής κατάστασης του υδατικού συστήματος στο μέλλον) είναι πολύ πιθανός έως και υψηλός (Leontaritis & Baltas, 2014). Οι μελετητές προειδοποιούν ότι σε περιόδους εντονότερης ξηρασίας υπάρχει

επιπλέον το ενδεχόμενο το νερό να μην επαρκεί ούτε για την τροφοδοσία του αρδευτικού συστήματος. Ως εκ τούτου, το υδατικό σύστημα του ποταμού Αώου είναι ευάλωτο κατά τη διάρκεια της ξηρής καλοκαιρινής περιόδου και αλλαγές στο κλίμα ή στη χρήση του νερού μπορούν να προκαλέσουν την ανισορροπία του.

Ο κάμπος της Κλειδωνιάς αρδεύεται αντίστοιχα από τον ποταμό Βοϊδομάτη (4.500 στρέμματα) και η άρδευση γίνεται με κατάκλιση. Η απόληψη υπολογίζεται σε 9,14% τους θερινούς μήνες και 0,99% στο σύνολο. Με κατάκλιση ποτίζεται και ο κάμπος της Καλλιθέας. Η άρδευση με κατάκλιση δεν απαιτεί μόνο απόληψη μεγάλων ποσοτήτων νερού, αλλά ταυτόχρονα παρασύρει τα υπολείμματα φυτοφαρμάκων, λιπασμάτων και άλλων χημικών μέσα στο ποτάμι.

29 Για τους παραπάνω λόγους προτείνουμε μέσω της παρούσας ΕΠΜ (α) να προβλεφθεί η κατασκευή ιχθυόσκαλας στο αρδευτικό φράγμα της Κόνιτσας στον Αώο ποταμό, (β) να προβλεφθεί εντός σύντομου χρονικού διαστήματος ο εκσυγχρονισμός του αρδευτικού συστήματος της Κλειδωνιάς και της Καλλιθέας από κατάκλιση σε στάγδην άρδευση, (γ) να αναληφθεί άμεσα προσπάθεια για τη μείωση των ρύπων που προέρχονται από γεωργικές δραστηριότητες (λιπάσματα, φυτοφάρμακα κλπ) και να προωθηθούν οι 'καλές' φιλοπεριβαλλοντικές γεωργικές πρακτικές σε όλες τις καλλιεργούμενες εκτάσεις της ΛΑΠ Αώου.

2. Υδροηλεκτρικό Φράγμα πηγών Αώου:

Το υδατικό σύστημα του Αώου επηρεάστηκε για πρώτη φορά από το μεγάλο φράγμα πηγών Αώου, που κατασκευάστηκε το 1987. Πρόκειται στην ουσία για 7 φράγματα, 1 κύριο, 1 βοηθητικό και 5 αυχενικά, και για τις εγκαταστάσεις του Υδροηλεκτρικού Σταθμού των Πηγών Αώου, ο οποίος ανήκει στην ιδιοκτησία της «Δ.Ε.Η. Α.Ε.». Η υδροληψία γίνεται εντός του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου και της περιοχής NATURA 2000 GR 1310002 «Βάλια Κάλντα και Τεχνητή Λίμνη Αώου». Το νερό που παρακρατείται στον ταμιευτήρα εκτρέπεται εξ ολοκλήρου στη λεκάνη του Άραχθου ποταμού. Περισσότερα από 100 εκατομμύρια κ.μ. νερού εκτρέπονται από τον Αώο στον Άραχθο ποταμό κάθε χρόνο (Katsoulakos et al., 2018). Κατάντη του φράγματος δεν υφίσταται οικολογική παροχή. Έτσι, στην ουσία, ο Αώος δεν υφίσταται πριν τη συμβολή του με το Αρκουδόρεμα, που τον τροφοδοτεί εκ νέου.

Μετά την κατασκευή του φράγματος, στη γέφυρα της Βωβούσας, οι εκροές μειώθηκαν δραματικά, από 9,23 m³/s (1967-77) σε μόλις 5,03 m³/s (1991-2006), (Leontaritis & Baltas,

2014). Έτσι, από τον Ιούλιο μέχρι και το Σεπτέμβριο δεν υπάρχει σχεδόν καθόλου νερό στον Αώο στη γέφυρα της Βωβούσας.

Ωστόσο, η προηγούμενη άδεια χρήσης νερού (που εκδόθηκε με την 26339/667/20-8-2012 απόφαση Γενικού Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Ηπείρου – Δυτικής Μακεδονίας) στο κανονιστικό περιεχόμενο της οποίας παραπέμπει η πιο πρόσφατη άδεια χρήσης νερού (έγινε με την 28312/ 28-2-2017 απόφαση Γενικού Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Ηπείρου – Δυτικής Μακεδονίας) και η οποία ενσωματώνεται στους εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους του έργου, αναφέρεται στην υποχρέωση οικολογικής ροής στην κοίτη του Αώου. Συγκεκριμένα αναφέρεται ως όρος ότι «Καθώς μετά την παραγωγή ενέργειας του ΥΗΕ Πηγών Αώου οι παροχές οδηγούνται με την σήραγγα φυγής στην κοίτη του ποταμού Μετσοβίτικου, να εξασφαλίζεται κατά προτεραιότητα στην κοίτη του ποταμού Αώου και κατόπιν του φράγματος συνεχής καθ' όλη τη διάρκεια του έτους παροχή για τη διατήρηση του οικοσυστήματος». Επίσης, ως όρος προβλέπεται «να εγκατασταθεί κατάλληλη διάταξη για τη συστηματική μέτρηση (σε ημερήσια βάση) της παροχής του νερού στην υδροληψία, της εκτρεπόμενης παροχής για τις ανάγκες του ΜΥΗΣ, καθώς επίσης και κατάλληλη διάταξη για τη μέτρηση της οικολογικής παροχής, ώστε σε περίπτωση απόκλισης να γίνεται η αναγκαία προσαρμογή».

30

Για τους λόγους αυτούς και για την εύρυθμη λειτουργία του οικοσυστήματος ζητούμε (α) να προβλεφθεί στην ΕΠΜ η ενεργοποίηση του όρου της ελάχιστης οικολογικής παροχής, όπως αυτή αποτελεί και διεθνή πρακτική και εφαρμόζεται και σε άλλα φράγματα, ώστε το κυρίαρχο στοιχείο, ο Αώος, να μπορεί να λειτουργεί αδιατάρακτα και (β) να εκπονηθεί επιστημονική μελέτη των επιπτώσεων του φράγματος τόσο στη βιοποικιλότητα όσο και στα υδρομορφολογικά χαρακτηριστικά της ΛΑΠ Αώου. Το ευαίσθητο οικοσύστημα της λεκάνης απορροής του Αώου ποταμού χρήζει προστασίας και αποκατάστασης σε σημεία, επομένως η ύπαρξη οικολογικής παροχής κατόπιν του ΥΗ φράγματος Πηγών Αώου είναι προαπαιτούμενο.

3. Πεζοπορικό μονοπάτι Μονότοξο Γεφύρι Κόνιτσας – Μονή Στομίου (ΖΠΦ – Natura 2000 GR2130001 – Εθνικός Δρυμός Βίκου – Αώου):

Προτείνεται η αποκατάσταση των χαρακτηριστικών και των μεγεθών, (διατομών κλπ.) της διαδρομής σε αυτά προ των παράνομων διανοίξεων (βλ. σχόλια άρθρου 4, Ενότητας 4.3.7., Χρήση [26.12.1]).

4. Υδατοκαλλιέργειες στη ΛΑΠ Αώου

Προτείνονται περαιτέρω ρυθμίσεις στις ΖΔΟΕ και ΖΒΔΦΠ που επιτρέπεται η χρήση ως προς τη συστηματική παρακολούθηση και την προώθηση αειφορικών μεθόδων λειτουργίας τους. Πιο συγκεκριμένα, προτείνεται η προτροπή των υδατοκαλλιεργητών να χρησιμοποιούν πιο αειφορικές μεθόδους στις εγκαταστάσεις τους. Επιπλέον, στις υπάρχουσες ή νέες υδατοκαλλιέργειες χρειάζεται να λαμβάνουν χώρα τακτικοί έλεγχοι σχετικά με τη διαδικασία χρήσης του νερού καθώς και περαιτέρω ρυθμίσεις, όπως η προτροπή απόληψης νερού από παράπλευρα ρέματα και όχι από τη ροή των κύριων ποταμών, π.χ. του Βοϊδομάτη.